

ÍNDEX

PÀG.

<u>3</u>	1. CICLE DE CINEMA DELS DRETS DELS INFANTS
<u>3</u>	1.1. Propòsit i enfocament
<u>4</u>	1.2. Competències bàsiques i relacions curriculars
<u>6</u>	1.3. Drets a treballar
<u>6</u>	1.4. Marc legal relacionat
<u>9</u>	2. LA PEL·LÍCULA
<u>9</u>	2.1. Fitxa tècnica breu
<u>9</u>	2.2. Sinopsi de l'argument
<u>10</u>	2.3. Conflictes i personatges en relació als valors a treballar
<u>12</u>	2.4. Qüestions a observar per a una millor comprensió
<u>14</u>	2.5. Informacions d'interès sobre la pel·lícula
<u>16</u>	3. PROPOSTA PEDAGÒGICA
<u>16</u>	3.1. Plantejament general
<u>16</u>	3.2. Per anar al cinema
<u>18</u>	3.3. Del cinema a l'aula
<u>21</u>	3.4. De l'aula al món
<u>21</u>	3.5. Recull de creacions escolars
<u>21</u>	3.6. Qüestionari d'avaluació per al professorat
<u>22</u>	4. MATERIAL COMPLEMENTARI
<u>22</u>	4.1. Enllaços d'interès
<u>22</u>	4.2. Bibliografia i filmografia



1. CICLE DE CINEMA DELS DRETS DELS INFANTS

1.1. Propòsit i enfocament

Els drets dels infants apelen a respectar els trets diferencials dels nens i les nenes en totes i cada una de les diversitats. Posen en valor la cerca constant d'una coexistència harmònica entre totes les persones i comunitats, fent èmfasi en els infants. Aquest curs el Cicle de Cinema dels Drets dels Infants (CCDI) porta per lema **A Barcelona convivim en la diversitat**, amb la idea d'abordar com la cura i el respecte fan possible una ciutat més rica, plural i humana. Volem motivar el debat i la reflexió sobre la diversitat i el dret a la diferència, per evitar tot tipus d'actituds i de comportaments basats en el rebuig i la discriminació.

En l'edició 2018-19 del CCDI oferim recursos per treballar a l'aula els drets dels infants relacionats amb la convivència en la diversitat. Ho fem partint de la legislació actual: Declaració Universal dels Drets Humans, Convenció sobre els Drets de l'Infant i Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona. Apuntarem quins elements ens ajuden a fer de Barcelona una ciutat oberta a la convivència i al respecte de les diversitats.

Amb una gran sensibilitat, el film **Tomboy** adreçat a 1r i 2n d'ESO presenta la història de la Laure, que se sent, actua i vol ser com un nen. El canvi de domicili de la família li permet presentar-se a la colla de noves amistats com si fos un noi, però l'embolic se li anirà complicant. La pel·lícula defensa el respecte dels infants que opten per transitar fora del gènere que els ve marcat biològicament i necessiten desenvolupar-se d'acord amb la seva identitat.

De nou, el recorregut pedagògic que us proposem va de l'aula al cinema, del cinema a l'aula i de l'aula a la vida quotidiana i a l'entorn dels nois i les noies. Per facilitar-lo i enriquir-lo, comptem amb el [Blog](#), on hi ha disponibles els materials didàctics, les creacions de l'alumnat, la informació de les sessions familiars i de lleure educatiu, i eines d'interacció entre tots i totes.

Oferim recursos per treballar a l'aula els drets dels infants relacionats amb la convivència en la diversitat. Volem motivar el debat i la reflexió sobre el dret a la diferència, per evitar les actituds de rebuig i de discriminació.



1.2. Competències bàsiques i relacions curriculars

1. Competència social i ciutadana

- Actitud crítica davant dels missatges que suposin qualsevol tipus de discriminació i voluntat de superar els prejudicis.
- Mesures de resolució de conflictes per garantir un clima de llibertat, igualtat i respecte entre les persones.
- Participació activa i de manera compromesa en projectes de servei comunitari per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica.
- Reconeixement i realització d'activitats en la natura per a la millora de la condició física i la recreació, amb actituds de respecte i cooperació.
- Disposició favorable a la desinhibició en les activitats d'expressió corporal.
- Acceptació de les diferències individuals i respecte davant l'execució dels altres.

2. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Conscienciació i aplicació d'un conjunt de valors i actituds personals interrelacionades, com la responsabilitat, la solidaritat, la cooperació, la creativitat, l'autocrítica i el control emocional.
- Anàlisi crítica de l'entorn des de la perspectiva ètica, individualment i de manera col·lectiva.
- Transformació d'idees en accions, en proposar-se objectius per planificar i portar a terme projectes individuals i col·lectius.

3. Competència d'aprendre a aprendre

- Consciència de les pròpies capacitats, i també dels processos i les estratègies necessàries per a desenvolupar-les, així com del que es pot fer amb l'ajuda d'altres persones o recursos.
- Consecució d'un sentiment de competència personal, que redunda en el desenvolupament de les actituds, la motivació, la confiança en un/a mateix/a i el gust d'aprendre.
- Coneixement de les pròpies potencialitats i carències, tenint motivació i voluntat de superació per afrontar nous reptes d'aprenentatge.

4. Competència digital

- Cerca, ús i contrast de diferents fonts documentals per contextualitzar els fets de l'entorn proper, fomentant el rigor informatiu.



1. Competència social i ciutadana.
2. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria.
3. Competència d'aprendre a aprendre.
4. Competència digital.
5. Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
6. Competència artística i cultural.

- Domini de tots els llenguatges bàsics, i experimentació de tècniques i procediments propis de la fotografia, el vídeo i el cinema per investigar i produir discursos en format multimèdia.

5. Competència comunicativa lingüística i audiovisual

- Comprensió i interpretació de les informacions més rellevants de tot tipus de textos de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació pròxims als interessos de l'alumnat.
- Ús adequat dels diferents llenguatges, suports i tipus de text, fent servir els recursos TIC amb iniciativa, creativitat i imaginació.
- Elaboració d'un còmic, experimentant diferents procediments de representació en funció de les intencions comunicatives, informatives, expressives, descriptives, reflexives i crítiques.
- Disposició favorable a la desinhibició en les activitats comunicatives.
- Identificació del cos expressiu: postura, gest i moviment. Aplicació de la consciència corporal a les activitats expressives.

6. Competència artística i cultural

- Realització d'apunts, esbossos i esquemes en tot el procés de creació (des de la idea inicial fins l'elaboració de formes i imatges), facilitant l'autoreflexió, autoavaluació i avaluació.
- Responsabilitat en el desenvolupament d'activitats artístiques i visuals individuals o col·lectives, fent ús de l'art com a mitjà de cohesió i d'acció prosocial.
- Curiositat i gaudi davant de tot tipus de manifestacions culturals, incentivant a la participació.



1.3. Drets a treballar

1. Dret dels infants que els sigui respectada la seva identitat de gènere.
2. Dret dels infants a relacionar-se lliurement, sense ser prejudjats per les seves condicions particulars.
3. Dret dels infants a no ser discriminats per motiu de naixença, origen, ètnia o qualsevol altra condició.

1.4. Marc legal relacionat

Declaració dels Drets de l'Infant

Principi 1. L'infant gaudirà de tots els drets enunciats en aquesta Declaració. Aquests drets seran reconeguts a tots els infants sense excepció de cap mena o discriminació per motius d'ètnia, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió política o altres opinions, d'origen nacional o social, de naixença o de qualsevol altra situació, ja sigui del mateix infant o de la seva família.

Principi 6. L'infant, per al desenvolupament ple i harmoniós de la seva personalitat, necessita amor i comprensió.

Convenció sobre els Drets de l'Infant

Article 2. 1. Els estats membres han de respectar els drets enunciats en aquesta Convenció i assegurar-los a tots els infants sota la seva jurisdicció sense cap mena de discriminació per motius d'ètnia, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió política o altres opinions, d'origen nacional o social, de naixença o de qualsevol altra situació, ja sigui del mateix infant o de la seva família.

Article 2. 2. Els estats membres prendran totes les mesures adequades per assegurar que l'infant estigui protegit contra tota classe de discriminació o càstig per mor de la condició, les activitats, les opinions expressades o les creences d'ell o de la seva família.

Article 14. 1. Els estats membres han de respectar el dret de l'infant a la llibertat de pensament, de consciència i de religió.

Article 16. 1. Cap infant no pot ser subjecte d'interferències arbitràries o il·legals en la seva vida privada, la seva família, domicili o correspondència, ni d'atacs il·legals al seu honor i reputació.

Article 16. 2. L'infant té dret a la protecció de la llei contra aquestes interferències o atacs.



1. Dret dels infants que els sigui respectada la seva identitat de gènere.

2. Dret dels infants a relacionar-se lliurement, sense ser prejudjats per les seves condicions particulars.

3. Dret dels infants a no ser discriminats per motiu de naixença, origen, ètnia o qualsevol altra condició.

Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència

Article 5. L'interès superior de l'infant o l'adolescent

4. Per a determinar l'interès superior de l'infant o l'adolescent se n'han d'atendre les necessitats i els drets, i s'ha de tenir compte la seva opinió, els seus anhels i aspiracions, i també la seva individualitat dins el marc familiar i social.

Article 9. No-discriminació

1. Els poders públics han de garantir el principi d'igualtat i eliminar qualsevol discriminació a infants o adolescents per raó d'ètnia, sexe, idioma, religió, opinió política o d'una altra índole, origen nacional, ètnic o social, posició econòmica, condicions físiques, psíquiques o sensorials, estat de salut, naixement, orientació sexual o qualsevol altra condició personal o de llurs progenitors o representants legals.

Article 10. Perspectiva de gènere i de diversitat funcional

1. Els poders públics han d'introduir la perspectiva de gènere en el desenvolupament i l'avaluació de les mesures que adopten amb relació als infants i els adolescents, de manera que en totes les actuacions i tots els programes que els adrecen es tingui en compte que són nois i noies i que poden tenir necessitats iguals o específiques.

Article 30. Dret a la identitat, al nom, a la nacionalitat i a conèixer els orígens

1. Els infants i els adolescents tenen dret a llur identitat personal i sexual, i a tenir un nom i una nacionalitat, des del moment de néixer.

Article 36. Dret a la protecció de l'honor, la dignitat, la intimitat i la pròpia imatge

1. L'infant o l'adolescent té dret a la protecció de l'honor, la dignitat, la intimitat i la pròpia imatge.

Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona

DRETS. CAPÍTOL 3. Equitat i accions positives

Article 21. No-discriminació per raó d'orientació sexual i identitat de gènere

1. Totes les persones tenen dret a no ser discriminades per raó de la seva orientació sexual i identitat de gènere.
2. L'Ajuntament adoptarà les mesures necessàries, incloent-hi programes d'educació i sensibilització, per tal d'eliminar les pràctiques i actituds discriminatòries per raó d'orientació sexual i identitat de gènere.



- [Declaració Universal dels Drets Humans](#) (lectura fàcil).

- [Declaració dels Drets de l'Infant](#) (abreujada).

- [Convenció sobre els Drets de l'Infant](#) (resumida).

- [Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona](#) (lectura fàcil).

Guia didàctica

1r i 2n d'educació secundària

TOMBOY
Céline Sciamma

1. CICLE DE CINEMA DELS DRETS DELS INFANTS

Article 22. Infants i adolescents

Totes les persones menors d'edat tenen dret a tenir condicions d'existència que els permetin el seu desenvolupament integral.

En particular:

- a) Tenen dret a gaudir de la seva família en un marc de responsabilitat i protecció.
- c) Tenen dret a opinar i a expressar-se.
- f) Tenen dret a la prevenció i l'atenció davant de situacions de discriminació, risc o desemparament.

DEURES. CAPÍTOL 2. Convivència

Article 36. Llibertat i dignitat

1. Totes les persones tenen el deure de no menyscar amb el seu comportament els drets de les altres persones, ni atemptar contra la seva dignitat o la seva llibertat d'acció.

2. Totes les persones tenen el deure de tractar amb respecte, consideració i solidaritat aquelles persones que, per les seves circumstàncies personals, socials o de qualsevol altra índole, es trobin en una situació de més vulnerabilitat.



Legislació autonòmica i local que regula els drets dels infants:

1. Catalunya

[Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència \(íntegra\).](#)

2. Barcelona

[Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona \(íntegra\).](#)

2. LA PEL·LÍCULA

2.1. Fitxa tècnica breu

Títol original: *Tomboy*

Direcció: Céline Sciamma

Guió: Céline Sciamma

Intèrprets: Zoé Héran, Malonn Lévana, Jeanne Disson, Sophie Cattani, Mathieu Demy, Cheyenne Lainé

País de producció: França

Any d'estrena: 2011

Durada: 82 minuts

Llargmetratge. Versió en castellà

2.2. Sinopsi de l'argument

La família de la Laure, una nena de 10 anys, es trasllada a viure a un barri nou de les rodalies de París. És cap al final de l'estiu i ella s'afanya a buscar la manera d'establir noves amistats, però té al cap fer-los creure que és un nen, perquè efectivament s'hi sent. Quan coneix la primera veïna de la seva edat, la Lisa, ja li comenta que es diu Michaël.

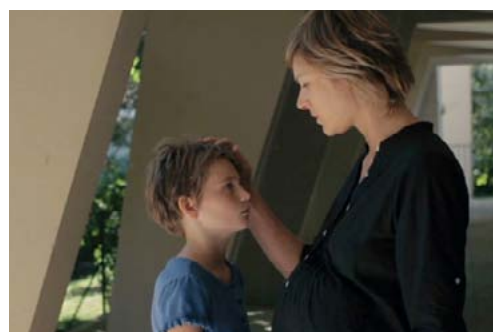
La Lisa de seguida introdueix *el seu nou amic Michaël* a la colla de nens i nenes del veïnat. Solen jugar plegats pels voltants dels habitatges, en plena natura. Amb el pas dels dies, la Laure (com a Michaël) trava una forta amistat amb la Lisa, s'agraden fins i tot. També es relaciona amb els nois del grup, imitant la forma d'actuar que tenen i arribant a establir-hi alguna rivalitat.

La Laure acostuma a moure's i comportar-se com si fos un noi. Té els cabells curts i vesteix pantalons, samarreta i bambes, com la majoria dels nens del seu entorn. També mostra aquesta actitud a casa amb la germana petita, el pare i la mare, que és a punt de donar a llum a un nen.

Mantenir l'engany al llarg dels dies genera força complicacions a la Laure, però se les empesca per anar-les superant. Quan la seva germaneta Jeanne descobreix que es fa passar per un nen, aconsegueix fer-la còmplice i que li guardi el secret.

Després és la mare qui s'assabenta de la jugada i diu a la seva filla que ho ha de tallar de cop. L'obliga a posar-se un vestit, i aleshores la Laure ha de passar pel procés vergonyant de mostrar-se com a nena davant dels amics i les amigues a qui ha enganyat.

[Tràiler](#) (subtítols en castellà)



2.3. Conflictes i personatges en relació als valors a treballar

El conflicte principal que planteja la pel·lícula és la identitat de gènere de la protagonista. La Laure se sent i actua com un nen, i fins i tot crea un *alter ego* masculí (Michaël) a l'hora de fer noves amistats. Malgrat que adopta aquesta identitat només fora de casa, o sigui, quan està amb els amics i les amigues, la seva actitud és més que un joc: és un reflex dels seus sentiments íntims i profunds, que l'empenyen a mostrar-se i moure's com un noi.

Amb 10 anys, la Laure és a les portes de l'adolescència. El seu cos no ha començat a experimentar els canvis fisiològics que l'acompanyaran en el pas de nena a dona. Per edat, la seva ment encara no ha fixat ni les seves preferències ni la seva orientació sexual. Trobem a la protagonista del film enmig d'un cúmul de sensacions i experiències que l'han d'ajudar a construir la seva pròpia identitat.

Tomboy detalla fets i situacions amb poca força dramàtica, de vida quotidiana corrent. Els únics esdeveniments destacables són la mudança recent de casa per part de la família i l'embaràs avançat de la mare. Allò que realment passa a la pel·lícula no s'ensenyava perquè no es pot mostrar: és la lluita de sentiments que afloren en la Laure (Michaël) i que ella encara no pot i no sap com verbalitzar, ni tampoc com gestionar.

El primer conflicte del film és de la Laure amb si mateixa. Des d'un bon començament, la directora no la mostra ni amb una actitud ni vestida ni en cap situació que la identifiqui com a nena. Això fa percebre-la com un nen, encara que se sàpiga que no ho és. A l'escena inicial, ens la presenta conduint el cotxe a la falda del seu pare, amb qui sembla tenir més complicitat que no pas amb la mare. El públic la descobreix com a nena només en el moment de sortir de la banyera. A casa no fa massa evident la seva inclinació a assumir un comportament més masculí, però amb la nova colla d'amistats es fa passar descaradament per un nen: juga al futbol (i escup!), competeix en baralles i actua de *germà gran* per defensar la seva germaneta enfront d'un company que l'ha maltractada. També segueix el joc de seducció de la Lisa, *enamorado* d'en Michaël.

Aquí es presenta una segona manifestació del conflicte, que més enllà de la identitat de gènere, incideix en la definició de l'orientació sexual de la Laure. En l'escena que la Lisa li fa un petó, aquesta pensa que besa un nen (en Michaël), però resulta que aquest nou amic que li agrada és realment una nena (la Laure),

El conflicte principal que planteja la pel·lícula és la identitat de gènere de la protagonista. La Laure se sent i actua com un nen, i fins i tot crea un alter ego masculí (Michaël) a l'hora de fer noves amistats.



2. LA PEL·LÍCULA

sense ella saber-ho. Aquesta acció genera un altre debat intern en la protagonista de **Tomboy**: què representa fer-se un petó amb una nena. Aquesta escena és una invitació a reflexionar sobre les experiències afectivo-sexuals al llarg de l'adolescència. Si la Laure pot fer emergir les seves pròpies necessitats, descobertes i preferències durant el procés de creixement que està començant a viure, arribarà a definir lliurement la seva identitat de gènere. A partir d'aquí, quan es vagi fent gran, optarà per l'orientació sexual que la faci sentir millor, des d'una plena consciència de si mateixa.

En rigor, el dilema de l'orientació sexual és més propi de l'adolescència que de la infantesa, i la Laure és encara una nena. Això sí, ella se sent i es mou com un nen. Aquest trànsit que la situa fins i tot en l'etapa prèvia a la pubertat es fa evident en una escena. Cansada per la tensió que li suposa viure en l'engany i neguitosa per haver estat a punt de ser descoberta mentre feia pipí al bosc la tarda anterior, s'estira i es xucla el polze per aconseguir relaxar-se.

Una sensació que sí agrada a la Laure és sentir-se noi entre els nois. Malgrat la cautela amb què s'hi relaciona per por a ser descoberta, frueix del col·leguisme masculí i sobretot de la imatge de si mateixa adoptant una posició de poder i de llibertat. S'evidencia molt, per exemple, en l'escena que es treu la samarreta en un partit de futbol, cosa que pot fer perquè encara no se li han començat a desenvolupar els pits, com ja li passa a la Lisa.

Tomboy no resol el conflicte de la identitat de la protagonista quan l'engany es fa evident i acaba essent descoberta. La Laure ha d'acatar el dictat de la seva mare i assumir davant de tot el veïnat que és una nena. La mare tampoc ni es posiciona ni s'expressa massa. El poc que diu mostra més aviat incomprensió i rebuig cap als sentiments de la seva filla, perquè li vol fer veure que ha d'acceptar que és una nena i això no ho pot canviar, sinó que ho ha d'integrar. Bé sigui per l'embaràs, bé sigui perquè no sap com abordar-ho, dona la sensació que la mare es vegi incapaç d'acceptar la identitat encara per definir de la Laure. Aquest conflicte mare-filla apareix com una mala maror entre dues formes oposades d'entendre la identitat de gènere. Significativament, el pare està com desaparegut durant el desenllaç.

La reacció dels amics i les amigues davant la descoberta de la identitat de la Laure com a nena s'instal·la inicialment en el to burleta propi de l'edat i defuig un posicionament clar, sigui de rebuig o d'acceptació. Tan sols volen comprovar si han estat jugant amb *un Michaël* o amb *una Laure*. Per a la colla, tot plegat es redueix a un joc o a una broma de la protagonista de la història.

Una sensació que sí agrada a la Laure és sentir-se noi entre els nois. Malgrat la cautela amb què s'hi relaciona per por a ser descoberta, frueix del col·leguisme masculí i sobretot de la imatge de si mateixa adoptant una posició de poder i de llibertat.



2. LA PEL·LÍCULA

És el món adult qui magnifica el tema. Ara bé, la Lisa és la que pateix més el cop, donada la seva implicació sentimental amb qui creia que era un noi. Finalment es refà i ofereix de nou l'amistat a la Laure. Aquesta pot ser la moral final de la pel·lícula, l'actitud d'acceptació d'una persona diferent, al marge de quina sigui la seva identitat de gènere i l'orientació del seu desig sexual.

L'acceptació de la diversitat està també bellament representada per la germana petita de la Laure, la Jeanne, còmplice del seu secret, que no deixa de proferir a la germana gran un amor i una admiració extraordinàriament plasmats. A remarcar la intel·ligent escena en la qual, un cop descobert l'engany i amb la Laure afectada, les dues juguen al llit al joc d'endevinar un personatge. Aquesta situació corrobora que la trama de **Tomboy** és més interna que externa, amb la idea de mostrar la potència i el valor de l'imaginari emocional de la Laure (o de qualsevol de nosaltres) i posar en evidència la constricció de les convencions socials.

2.4. Qüestions a observar per a una millor comprensió

Tomboy es tradueix per *gallimarsot* (en castellà, *varona*, *machorra* o *marimacho*) o *virago*, o sigui, dona homenenca. Però en anglès no té una connotació pejorativa, sinó que significa una nena o noia amb un comportament enèrgic i actiu similar al dels nois, a qui li agrada fer les coses que fan ells, jugar als seus jocs, fer les seves activitats. En francès sí que *garçon manqué* (literalment significa nen mancat, nen fallit) té també unes fortes implicacions negatives que la directora del film no comparteix; per això va preferir el títol en anglès, que no fa judici de valors.

La pel·lícula té una motivació purament emocional i artística, però el guió de la història és coherent amb els coneixements psicològics sobre el desenvolupament de la personalitat dels infants. Segons estudis de psicologia infantil, l'infant comença a adquirir la identitat de gènere entre els 2 i 3 anys, en paral·lel amb l'adquisició del llenguatge. A partir dels 18 mesos ja té consciència de si mateix com a individu diferent de la resta, però és amb la parla quan comença a ser capaç d'autodefinir-se.

En néixer, cada infant es troba amb un sexe fisiològic que li ve donat per la natura, però pot ben ser que no s'hi senti identificat, perquè la identitat de gènere depèn de la psicologia més que de la biologia. El gènere de cadascú fa referència a la vivència interna, al sentiment íntim, de cada individu envers el sexe atorgat o, si no s'hi sent còmode, envers alguna identitat de trànsit. L'origen d'aquest sentiment és controvertit, i hi ha polèmica entre qui creu

Tomboy es tradueix per gallimarsot (en castellà, varona, machorra o marimacho) o virago, o sigui, dona homenenca. Però en anglès no té una connotació pejorativa, sinó que significa una nena o noia amb un comportament enèrgic i actiu similar al dels nois, a qui li agrada fer les coses que fan ells, jugar als seus jocs, fer les seves activitats.



2. LA PEL·LÍCULA

que és innat i qui afirma que és una construcció social. Però la tesi dominant és que la identitat de gènere s'aprèn, que depèn de factors ambientals, educatius i culturals que envolten l'infant.

La psicoanàlisi va descobrir que els individus originalment tenien un impuls sexual que era bisexual, per la qual cosa tan problemàtica podria ser l'orientació homosexual com l'heterosexual, sempre condicionades per les repressions culturals i les relacions afectives dominants en cada entorn social. En el context familiar de la Laure, sembla jugar un paper més actiu el pare que la mare, que fa la impressió de tractar-la amb més distància. El pare la deixa conduir, juga amb ella a cartes, li permet provar una mica de cervesa, hi parla en confidència... En una escena domèstica, ell la sosté en braços i ella s'hi penja en una actitud molt íntima, com aprehent les seves qualitats físiques, la seva olor...

Cal diferenciar bé la identitat de gènere de l'orientació sexual que es concreta en la pubertat, etapa on la Laure és a les portes i encara no ha entrat. Caracteritza la identitat de gènere el rol que s'assumeix; és a dir, quins comportaments s'adopten, quines actituds i habilitats es trien. En el cas infantil, això es tradueix sovint en la preferència de vestir-se d'acord als models masculí o femení, en l'atracció pels jocs dels uns o les altres, en rebuig vers tot allò que es considera del gènere contrari a l'escollit. El nen o la nena es troben immersos, per tant, en l'esquema d'estereotips culturals que la societat atribueix a l'un i l'altre gènere, i que farà més fàcil o difícil la seva integració en la societat. La indefinició andrògina que pot donar-se durant la infantesa se supera al llarg de l'adolescència, on el noi i la noia cristal·litzen llur personalitat i orientació sexuals, en el pas d'infants a persones adultes.

És important incidir també en els drets de les persones amb identitats de gènere i orientacions sexuals diferents a l'heterosexualitat dominant. La tradició cultural ha imposat al llarg de la història la relació heterosexual com a *normativa*, i situat al marge a milions de persones amb altres orientacions afectives. Això ha donat com a resultat una llarga història de sofriment, discriminació i injustícia que està institucionalitzada encara avui dia a molts indrets del món. En els darrers anys, els drets LGTBIQ estan sent reconeguts en molts països (principalment del món occidental) però això no vol dir que s'hagi acabat amb els prejudicis i les actituds fòbiques contra aquests col·lectius.

Al 2006 es va redactar un document de 29 principis per integrar, a la normativa internacional de drets humans, els drets de les persones amb identitats de gènere i orientacions sexuals diverses. Fou a suggeriment d'una Alta Comissionada per als DDHH de l'ONU, perquè la Declaració Universal dels Drets Humans de

És important incidir en els drets de les persones amb identitats de gènere i orientacions sexuals diferents a l'heterosexualitat dominant. La tradició cultural ha imposat al llarg de la història la relació heterosexual com a normativa, i situat al marge a milions de persones amb altres orientacions afectives. Això ha donat com a resultat una llarga història de sofriment, discriminació i injustícia que està institucionalitzada encara avui dia a molts indrets del món.



1948 no en feia cap esment. El document es coneix pel nom de [*Principis de Yogyakarta. Principis sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans amb relació a l'orientació sexual i la identitat de gènere*](#). Més de deu anys després, aquests principis encara no s'han inclòs en cap tractat de l'ONU, perquè una gran part de països, com ara el Vaticà, la majoria de la Conferència Islàmica, Rússia i la Xina, hi estan en contra.

Malgrat tot, els Principis de Yogyakarta han representat un gran impuls per a iniciatives legals en reconeixement dels col·lectius LGTBIQ arreu del món. A l'Estat espanyol, diverses comunitats autònomes han aprovat lleis, com és el cas de la [*normativa de reconeixement dels drets LGTBI*](#) del Parlament de Catalunya de novembre de 2014. Els ajuntaments també es van dotant d'un marc referencial per desplegar polítiques concretes. Aquest és el cas del [*Pla Municipal per la Diversitat Sexual i de Gènere. Mesures per a la Igualtat LGTBI*](#) (Ajuntament de Barcelona, 2016).

Actualment està pendent de ratificació al Senat una [*proposició de llei*](#) molt important per a les persones transsexuals. Aquesta llei eliminarà definitivament la consideració de patologia que pesava sobre les persones transsexuals, i facilitarà el canvi de gènere en els registres civils (inclòs el DNI) per a tot ciutadà espanyol (inclosos els menors) i ja no caldrà cap tràmit mèdic ni psicològic per tramitar-ho.

2.5 Informacions d'interès sobre la pel·lícula

Tomboy és la segona pel·lícula de la directora francesa Céline Sciamma, nascuda el 1978. A la primera, *Naissance des pieuvres* (2007) explica el primer amor entre dues noies adolescents, i la tercera *Girlhood* (2014) abunda en les relacions entre una *banda de noies* (traducció literal del títol original) adolescents d'origen africà. La problemàtica de la identitat de gènere i de l'orientació sexual al final de la infantesa i en l'adolescència són els seus temes preferits. Per alguna cosa es declara "feminista" i "política".

Céline Sciamma veu en la infantesa una època apassionant, dominada per l'ambigüitat dels sentiments i de la identitat de gènere, la qual cosa descriu com "un territori cinematogràfic molt potent". De fet, **Tomboy** és com un *thriller* sentimental centrat en la protagonista, tot i que la intriga i la trama són ínfimes. Aquí rau en bona mesura el valor cinematogràfic del film: construir una narració intensa a partir d'una història mínima.

La producció de la pel·lícula, de baix pressupost i amb un equip reduït, es va realitzar en un temps rècord. El març de 2010 Sciamma va plantejar la idea a la productora del seu anterior film, ella

Céline Sciamma, directora de la pel·lícula, veu en la infantesa una època apassionant, dominada per l'ambigüitat dels sentiments i de la identitat de gènere, la qual cosa descriu com "un territori cinematogràfic molt potent".



2. LA PEL·LÍCULA

va escriure el guió en un mes, entre maig i juny van aconseguir el finançament i van realitzar el càsting, i a l'agost van dur a terme el rodatge, en tan sols 20 dies. Això és un procés extraordinari, rapidíssim, per a la producció d'una pel·lícula. El muntatge va durar tres mesos, una durada més habitual, i el febrer de 2011 **Tomboy** ja s'estrenava al Festival de Berlin i s'endua algun premi.

L'any 2012 la pel·lícula va ser motiu de polèmica. Els Ministeris d'Educació i de Cultura francesos la van incloure en el programa d'educació cinematogràfica *École et Cinéma* dels cursos CE2 (8-9 anys), CM1 (9-10 anys) i CM2 (10-11 anys), és a dir, els equivalents als cicles mitjà i superior de primària del nostre sistema educatiu. Això va causar força queixes de pares i mares francesos que consideraven els infants d'aquesta edat massa tendres per al tema.

Per a Pascale Morinière, vice-presidenta de les *Associations Familiales Catholiques* franceses, l'elecció de la pel·lícula era purament "ideològica". Segons ella, "**Tomboy** tracta el tema de la identitat sexual. Però, entre els 8 i els 11 anys hom no es planteja encara aquestes qüestions. Es projecten problemàtiques de les persones adultes i d'adolescents més grans sobre els infants". Els responsables del programa educatiu *École et Cinéma* van respondre, d'una banda, amb els alts índex de satisfacció de mestres i alumnat després de múltiples visionats i, de l'altra, argumentant que "cal fer confiança a la capacitat d'anàlisi dels i les alumnes, i no projectar pors del món adult sobre el que puguin pensar els infants". La pel·lícula continua al catàleg francès de recursos educatius.

Amb tot, **Tomboy** va tenir un gran èxit nacional i internacional, del qual aquests premis en són una petita mostra: Premi Teddy (Films LGBT) del Jurat al Festival de Berlin, 2011; Premi del públic (Secció *Rellumes*) al Festival de Gijón, 2011; Premi del públic al Festival *Frameline* de San Francisco, 2011; Premi del públic al Festival *Gaze* de Dublín, 2011; Premi del públic i a la millor actriu (Zoé Héran) al Festival de Buenos Aires, 2012; i Premi Jacques-Prévert al Millor guió original, atorgat pel Sindicat Francès de Guionistes, 2012.

L'any 2012 la pel·lícula va ser motiu de polèmica. Els Ministeris d'Educació i de Cultura francesos la van incloure en el programa d'educació cinematogràfica École et Cinéma dels cursos CE2 (8-9 anys), CM1 (9-10 anys) i CM2 (10-11 anys), és a dir, els equivalents als cicles mitjà i superior de primària del nostre sistema educatiu. Això va causar força queixes de pares i mares que consideraven els infants d'aquesta edat massa tendres per al tema.



3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

3.1. Plantejament general

La seqüència didàctica que proposem al voltant de la pel·lícula **Tomboy** es conforma de cinc moments educatius complementaris:

1. Activitat prèvia a l'aula (1 hora).
2. Anada al cinema per participar a la sessió de projecció.
3. Activitat de creació a l'aula (entre 1 hora i 6 hores, com a màxim).
4. Acció de compartir al [Blog](#) les creacions de cada grup classe.
5. Possibles interaccions de l'alumnat a casa, amb la comunitat educativa i l'entorn.

3.2. Per anar al cinema

Abans d'anar al cinema amb el vostre grup classe, us suggerim portar a terme una activitat a l'aula d'una hora de durada. Us proposem dos enfocaments per triar el que més us convingui o bé idear-ne un altre:

1. Elaboració d'un sociograma

Convé començar presentant l'activitat i distribuint el grup classe en cinc o sis equips el més equitatiu possible, per a facilitar el treball conjunt (5'). Cada subgrup escull un dels tres eixos proposats, per treballar-lo en forma de sociograma. S'aconsella que mirin d'abordar-lo de la forma més completa i complexa que els sigui possible:

1. Què entenem per identitat de gènere? Quins agents intervenen en la configuració de la nostra identitat de gènere? D'on rebem informació i suport? Per a què ens serveix?
2. Què vol dir poder elegir l'orientació sexual? A quines situacions heu de fer front els i les joves si us moveu fora de l'opció heterosexual? On podeu acudir i per a què?
3. Quins són els factors i els agents que intervenen per desmuntar una situació de *bullying*? Com hi poden ajudar el respecte a la diferència i la convivència en la diversitat?

Un cop triada la qüestió, cada equip disposarà d'una estona per debatre-la en petit grup i adoptar un posicionament comú (10'). En base a les opinions consensuades, cada subgrup elaborarà (en



1. Què entenem per identitat de gènere? Quins agents intervenen en la configuració de la nostra identitat de gènere? D'on rebem informació? Per a què ens serveix?

2. Què vol dir poder elegir l'orientació sexual? A quines situacions heu de fer front els i les joves si us moveu fora de l'opció heterosexual? On podeu acudir i per a què?

4. Quins són els factors i els agents que intervenen per desmuntar una situació de *bullying*? Com hi poden ajudar el respecte a la diferència i la convivència en la diversitat?

3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

un full DIN-A3) un esquema que reculli tots els actors socials en joc (col·locant-se en el centre el propi alumnat, com a subjecte de la investigació). La idea és ordenar tots els agents contemplats segons la importància que tenen i també establir els tipus de relacions que es donen entre ells (20'). Estaria bé organitzar una posada en comú, on cada equip faci una presentació breu del seu esquema i el comparteixi amb el grup classe (10').

En acabar l'activitat convé fer una reflexió de tancament que es troba explicada en el [punt 3 d'aquest apartat](#).

2. Pluja d'idees i creació d'un joc de rols

L'activitat s'inicia amb una pluja d'idees sobre les concepcions prèvies de l'alumnat al voltant d'alguns dels temes centrals de la pel·lícula **Tomboy**:

1. Com es configura la nostra identitat de gènere?
2. Què significa que cadascú de nosaltres pugui escollir la seva orientació sexual?
3. Com podem fer-ho per evitar situacions de *bullying* contra els i les joves que no es decanten per l'opció heterosexual, que és la dominant a la nostra cultura?
4. Com hi ajuden el respecte a la diferència i la convivència en la diversitat?

S'aconsella anar recollint a la pissarra tot el que surti. Per exemple, va bé que ho faci un/a alumne/a diferent cada cop que s'obri un tema. Convé escriure almenys una aportació de cada alumne/a (10'). En acabat, per repassar les qüestions que s'han anat apuntant i encara amb el gran grup, és recomanable fer una pausa per agrupar les contribucions de l'alumnat en grans eixos i així fer-se una idea de tot el que s'ha comentat (5').

Tot seguit, arriba el moment d'organitzar el grup classe en cinc o sis equips el més equitatius possible, per a facilitar el treball conjunt. Cada subgrup tria un dels temes que hagin sortit de la pluja d'idees i se centrarà a desenvolupar-lo (10').

Quan cada equip ja té clar quina temàtica vol treballar, el professorat els proposa que ara s'inventin un personatge es trobi immers en aquella situació. Han de fer-ho comptant amb idees de tots i totes. Per crear aquest personatge primer hauran de relatar quines circumstàncies actuals té i després a quin repte s'enfronta. Durant aquest procés, és important que l'alumnat intenti posar-se a la seva pell. Un cop cada subgrup hagi elaborat la seva aportació, resultarà que entre tots hauran dissenyat un joc de rols (20').

*Després de fer l'activitat escollida convé fer una reflexió de tancament. Aquesta pot servir per estructurar el contingut de l'aportació que farà cada grup classe a la sala de cinema. Al final de la sessió, el professorat pot presentar la sinopsi i el **tràiler** del film **Tomboy**.*

1. Com es configura la nostra identitat de gènere?

2. Què significa que cadascú de nosaltres pugui escollir la seva orientació sexual?

3. Com podem fer-ho per evitar situacions de *bullying* contra els i les joves que no es decanten per l'opció heterosexual, que és la dominant a la nostra cultura?

4. Com hi ajuden el respecte a la diferència i la convivència en la diversitat?

3. En acabar l'activitat

Un cop finalitzada l'activitat escollida, convé fer una reflexió de tancament. Pot servir per estructurar el contingut de l'aportació que farà cada grup classe a la sala de cinema. Per tant, cal seleccionar dos portaveus, preferiblement un noi i una noia (10').

Al final de la sessió, el professorat pot presentar la sinopsi i el [tràiler](#) de **Tomboy** (5').

L'objectiu tant d'una opció com de l'altra és situar el context de la pel·lícula i els drets a treballar, per preparar l'anada al cinema entre tots i totes. Així mateix, és una bona oportunitat per extreure els elements claus que, en veu de dos portaveus, cada grup classe aportarà a la posada en comú que organitzarem a la sala abans i després del film.

3.3. Del cinema a l'aula

La definició de la identitat de gènere en l'adolescència

Després d'anar a veure el film, proposem portar a terme una activitat de creació a l'aula subdividint el grup classe en cinc equips de treball. El punt de partida és que cada subgrup triï i tracti algun aspecte dels drets que han sortit reflectits a **Tomboy**:

1. Dret dels infants que els sigui respectada la seva identitat de gènere.
2. Dret dels infants a relacionar-se lliurement, sense ser prejutjats per les seves condicions particulars.
3. Dret dels infants a no ser discriminats per motiu de naixença, origen, ètnia o qualsevol altra condició.

Us suggerim que cada equip acabi plasmant la defensa del tema escollit en forma de còmic o presentació de diapositives en suport digital. Tant una opció com l'altra aportaran una experiència narrativa a l'alumnat que l'acostarà a treballar el dret a la diferència i la convivència en la diversitat.

En un primer moment, cada grup ha de traslladar les escenes viscudes amb la pel·lícula **Tomboy** a possibles situacions que vulguin reflectir en la seva creació final (a triar entre còmic o presentació de diapositives).

Tot seguit, cada equip fa una immersió en el significat del tema escollit i pensa amb quines vinyetes o diapositives pot explicar-lo. Un cop dissenyada la seqüència, arriba el moment que

L'objectiu tant d'una opció com de l'altra és situar el context de la pel·lícula i els drets a treballar, per preparar l'anada al cinema entre tots i totes.



3. PROPOSTA PEDAGÒGICA

cada grup se centri en l'elaboració del còmic o la presentació de diapositives en format digital.

Per als còmics, s'aconsella fer servir un o dos fulls DIN-A3 o paper d'embalar. Després caldrà fotografiar-los per compartir-los al [Blog](#). Les presentacions poden constar d'unes 4 a 6 diapositives cada una. Per publicar-les al [Blog](#), és possible enviar per separat les de cada grup classe o ajuntar-les totes en una sola presentació.

Amb l'elaboració dels còmics o les presentacions de diapositives, s'ofereix a l'alumnat la possibilitat de treballar de forma creativa els drets i el film, així com d'aprofundir en el debat generat a l'aula abans d'anar al cinema i també a la sala amb les aportacions de tots els centres educatius.

És possible desenvolupar aquesta activitat en una sola sessió d'una hora de classe si prèviament s'organitzen els equips, es tria quin tema tracta cadascun i s'orienten els temes amb les qüestions sorgides en el visionat del film i les posades en comú prèvia i posterior. Aleshores es pot dedicar la meitat de la sessió a què els subgrups, en paral·lel, pensin i dissenyin els còmics o les presentacions de diapositives, i l'altra meitat a realitzar i compondre cada una de les creacions.

Ara bé, si és possible, recomanem que l'activitat de creació a l'aula agafi un tractament més transversal al currículum i es pugui desplegar en diverses sessions. La durada ideal és entre un mínim de tres i un màxim de sis hores lectives. Així es dona pes als drets a treballar i l'anàlisi del film, la reflexió individual i col·lectiva, l'elaboració i la posada en comú de les creacions en grup, i la recollida de les idees que vagin sorgint al llarg del procés.





QUADRE RESUM: DEL CINEMA A L'AULA*

DURADA	PROCEDIMENTS	CONTINGUTS
1 hora	Creació de subgrups i distribució de tasques. Explicació de l'opció escollida com a treball creatiu: còmic o presentació de diapositives en format digital.	Cada grup relaciona les escenes de la pel·lícula amb les situacions o qüestions a tractar. Tria i immersió de cada equip en algun aspecte dels drets a explorar.
1 hora	Treball per equips. Reflexió en grup i individual per crear un punt de vista sobre el tema escollit. Preparació de l'esquema de còmic o presentació de diapositives.	Pluja d'idees i presa de decisions sobre quines vinyetes i diapositives són adients per a que cada equip expliqui el seu tema.
1 a 2 hores	Per equips, cerca d'imatges i creació de textos, en el cas de la presentació de diapositives; i elaboració de les vinyetes, en el del còmic.	Definició de la composició final del còmic o de la presentació de diapositives per part de cada equip.
1 a 2 hores	Treball per subgrups. Exposició oral de cada creació a la resta del grup classe.	Realització de les vinyetes definitives del còmic o bé de les diapositives de la presentació en format digital. Posada en comú dels relats elaborats.

*Aquesta activitat es pot fer en una sola sessió, però es proposa un desplegament més minuciós per aprofundir en els drets a treballar a l'aula.

3.4. De l'aula al món

Un cop realitzada l'activitat de creació a l'aula i enviats els resultats per publicar-los al [Blog del Cicle de Cinema dels Drets dels Infants](#), us suggerim alguna petita acció per portar a terme en col·laboració amb les famílies del vostre alumnat. L'objectiu és connectar els aprenentatges i l'experiència viscuda amb la vida quotidiana i la immersió en l'entorn.

1. Cercar i portar a classe fotografies o il·lustracions de situacions referides al respecte de cada individualitat i a la convivència en la diversitat.
2. Aportar un parell d'idees comentades a casa sobre quines necessitats tenim els infants de la nostra edat per sentir-nos bé i acceptats amb les nostres particularitats.
3. Compartir a l'aula llibres de la biblioteca de casa relacionats amb la temàtica **A Barcelona convivim en la diversitat**.

Si és possible, us aconsellem que visiteu amb l'alumnat l'apartat [Creacions escolars del Blog](#) i proposeu a les famílies entrar-hi.

3.5. Recull de creacions escolars

Un cop finalitzada l'activitat creativa a l'aula, cada grup classe ens farà arribar les creacions dels seus subgrups de treball per email, Dropbox, WeTransfer o similar. Així anirem organitzant els resultats aportats per part de cada escola i els compartirem al [Blog del Cicle de Cinema dels Drets dels Infants](#).

Des de l'apartat [Creacions escolars](#), podreu accedir tant als vostres treballs de creació com als de la resta d'escoles participants, que estaran organitzats per nivells educatius.

Per a qualsevol dubte, podeu contactar-nos a teleduca@teleduca.org o bé al telèfon 93 450 98 26.

3.6. Qüestionari d'avaluació per al professorat

Quan ja hàgiu portat a terme amb l'alumnat totes les passes de la seqüència didàctica plantejada, us enviarem per correu electrònic un qüestionari d'avaluació que podreu omplir directament en línia. Per a qualsevol dubte, podeu contactar-nos a teleduca@teleduca.org o bé al telèfon 93 450 98 26.

Us agraïm la vostra col·laboració en acompanyar el treball reflexiu i creatiu dels drets dels infants als centres escolars i esperem les vostres aportacions per anar millorant any rere any.



1. Cercar i portar a classe fotografies o il·lustracions de situacions referides al respecte de cada individualitat i a la convivència en la diversitat.

2. Aportar un parell d'idees comentades a casa sobre quines necessitats tenim els infants de la nostra edat per sentir-nos bé i acceptats amb les nostres particularitats.

3. Compartir a l'aula llibres de la biblioteca de casa relacionats amb la temàtica **A Barcelona convivim en la diversitat**.

4. MATERIAL COMPLEMENTARI

4.1. Enllaços d'interès

- [Blog del Cicle de Cinema dels Drets dels Infants](#)
- [Web d'Infància de l'Ajuntament de Barcelona](#)

Textos legislatius a Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona (lectura fàcil):

- [Declaració Universal dels Drets Humans](#)
- [Convenció sobre els Drets de l'Infant](#)
- [Carta de Ciutadania. Carta de drets i deures de Barcelona](#)

Altres:

- Canal de YouTube del programa *Oh My Goig!* de Betevé
- Curt *Stand Up* d'Anna Rodgers i Aoife Kelleher (Irlanda, 2011)
- *Derechos humanos y diversidad afectivo-sexual* (Amnistia Internacional)
- *Diccionari LGBT* de TermCat (2018)
- *El sexe de l'Àngels. Recursos per a l'educació amb perspectiva de gènere i LGTB* (Barcelona, 2011)
- [Informació al web transgènere dosmanzanas.com](#) sobre el nou projecte de llei d'identitat de gènere (2017)
- *Pla Municipal per la Diversitat Sexual i de Gènere. Mesures per a la Igualtat LGTB!* (Barcelona, 2016)
- *Nacidos libres e iguales*. Publicació de l'ONU sobre orientació sexual i identitat de gènere (Nova York i Ginebra, 2012)

4.2. Bibliografia i filmografia

Bibliografia

- Buel, C. i Galland, A. (2011). *Julia, la niña que tenía sombra de niño*. Madrid: El Jinete Azul
- Corman, B. i González, A. (2013). *El niño perfecto*. Barcelona: Sd-Edicions
- Vilaplana, S. (2017). *El triangle rosa*. Alzira: Bromera

Filmografia

- *Guillaume y los chicos, ¿a la mesa!* Guillaume Gallienne (dir.). França, 2013
- *La chica danesa*. Tom Hooper (dir.). Regne Unit, 2015
- *Mi vida en rosa*. Alain Berliner (dir.). Bèlgica i França, 1997
- *Tres generaciones*. Gaby Dellal (dir.). EUA, 2015



Material didàctic elaborat per
Teleduca. Educació i Comunicació